

GİRİŞİMCİLİK KARIYERİNE YÖNELİM NEDENLERİ VE GİRİŞİMCİLİK DERSİNİN ETKİSİ ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ: KTMÜ ÖRNEĞİ

Cemal SEZER

Kırğızıstan-Türkiye Manas Üniversitesi, İİBF, BiŐkek, Kırğızıstan
Sakarya Üniversitesi, İŞletme Fakóltesi, Sakarya, Türkiye
csezer@sakarya.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, girişimcilik kariyerine yönelim ve nedenlerini öğrencilerin girişimcilik dersi alıp almama durumlarına göre belirlemek ve ortaya çıkarmaktır. Ayrıca, bu konuda daha önce yapılmış ve yayınlanmış bir çalışmayı (*) devam ettirerek geliŐtirmektedir. Araştırma, Kırğızıstan-Türkiye Manas Üniversitesi (KTMÜ) işletme bölümü öğrencilerinin katılımı ve görüşleriyle sınırlıdır. Araştırma için iki bölümden oluŐan bir form kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri, kariyer yönelimleri ve girişimcilik kariyerine yönelim nedenlerine ilişkin veriler toplanmıŐ; analiz için gerekli metinler oluşturulmuştur. Analiz sonucu, girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik kariyerine yönelimi ile almayanların yönelimi arasında büyük bir fark bulunmuştur. Ayrıca girişimciliğe yönelme nedenleri arasında kapsam, içerik ve öncelik farkları olduğu görülmüŐtür.

Anahtar kavramlar: Girişimcilik, girişimcilik kariyeri, girişimcilik kariyerine yönelim.

A CONTENT ANALYSIS ON THE REASONS OF ENTREPRENEURIAL CAREER INTENTION AND EFFECTS OF THE ENTREPRENEURSHIP COURSE: THE CASE OF KTMU

Abstract

The aim of this research is finding out the career intention, and determines the causes which effect their entrepreneurial intentions of business department students taking entrepreneurship course or not. An additional objective is to develop and continue an earlier research published before (*). The study is limited by participation and ideas of business department students of Kyrgyzstan-Turkey Manas University (KTMU). A form used for the study consists of two parts. By using this form, requirement data related demographic information and

career intention and reasons that affect their entrepreneurial intentions were collected. The texts were prepared for analysing. The result of analysis, entrepreneurial career intention of students taking the course was a big difference between other students' intentions. Also among the causes of entrepreneurial intention scope, content and priority differences observed.

Key words: Entrepreneurship, entrepreneurial career, entrepreneurial career intention.

1.Giriş

Ekonomik açıdan aktif nüfus kapsamına giren; üretime katılma ve istihdam çağına gelmiş her bireyin kariyer yolunda iki temel istihdam seçeneği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ücretli istihdam; ikincisi ise kendi işinde çalışmadır. (Husmanns, Mehran ve Verna, 1992: 69-70). Ücretli istihdam, yani başkaları için çalışma, temelde kamu ve özel sektörü kapsamaktadır. Ancak bunların yanında toplumsal, kültürel, siyasal vb. örgütlenmelerin de geliştiğini ve bu kuruluşların da istihdam alanı olarak önemli bir işlev gördüğünü belirtmek gerekir. Temel istihdam alanı seçeneklerinden ikincisi ise, bireyin kendi işinde/kendisi için çalışmasıdır. Bu, kişinin kendi girişimini başlatması, işini kurması ve yürütmesi anlamına gelmekte; bizzat kendi istihdamını sağlamasını (*özistihdamı*) ifade etmektedir. Kişinin kendi girişimini başlatarak istihdamını sağlaması, aynı zamanda girişimcilik kariyerinin de başlangıcı anlamına gelmektedir (Sezer, 2013). Girişimciliğin özistihdam boyutu, işletme ve yönetim bakış açısıyla üzerinde yoğun çalışılan girişimcilik konularından biri olmamakla beraber, doğal olarak çalışma ekonomistlerinden ilgi görmektedir. Çalışma ekonomistleri özistihdam ile girişimciliği eşit tutmuşlar ve ücretli istihdam ile arasındaki davranışsal seçimi analiz etmeye çalışmışlardır (Parker, 2004: 2). İktisadi açıdan gelişmiş sayılan ülkelerde, ücretli çalışanların çoğu kendi işinin sahibi olmayı ve kendi kendini istihdam etmeyi ücretli olmaya tercih etmektedirler. Bu oran ABD'de %63, Almanyada %49 ve İngilterede %48'dir. OECD ülkelerinin çoğunda kendi hesabına çalışanların işgücü içindeki payı %10 civarındadır. Ayrıca iş yaşamında

özistihdamını sağlama bağlamında çalıştırılan işletme oranının %80-90 olduğu ifade edilmektedir (Parker, 2004: 3). Kırgızistan'da 2011 yılı resmi verilerine göre köylerde çalışanlar hariç, bireysel girişimci olarak adlandırılan ve özistihdamlarını sağlayarak kendi hesabına çalışan iş sahiplerinin işletmeler içindeki oranı %95,6; bunların toplam istihdam içindeki payı ise %11,8'dir (NSKKR). Bu ise ileride her biri büyük bir girişime aday olabilecek bireysel girişimlerin ve kendi işinin sahibi olmanın önemini açıkça göstermektedir. Girişimciliğin önemini farkederek ülkeler, konuyu eğitim-öğretim programlarına taşıyarak, yaygınlaştırmakta, gelecek için girişimcilik kültürünü ve gücünü biçimlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu bağlamda ABD'nin 2000'den fazla üniversitesinde 'girişimcilik' dersleri okutulmakta ve 225 işletmecilik okulu girişimcilik konusu ile doğrudan ilgili bulunmaktadır (Pagewest, Gatewood ve Shaver, 2009). Türkiye'de ise üniversitelerin tamamında girişimcilik, ders olarak yaygınlaşmış bulunmaktadır. Araştırmalar, özellikle yüksek öğrenim sürecindeki öğrencilerde kariyer algısının değişmekte olduğunu göstermektedir. Geleneksel kamu ve özel sektör kariyer tercihlerinin girişimcilik lehinde değiştiği ve kendi işini kurarak kendi istihdamını sağlamanın, dolayısıyla girişimcilik kariyerinin önemli bir seçenek haline geldiği görülmektedir (Sezer, 2013).

Günümüzün ilgi çeken konularından biri olan girişimcilik hakkında şimdiye kadar çok sayıda değerli çalışma ve araştırma yapılmıştır. Bilimsel yazında girişimcilik konusundaki çalışmalar arttıkça dağınıklık da artmaktadır. Bir taraftan girişimcilik ve boyutları hakkında yeni çalışmalar ve araştırmalar yapılırken, diğer taraftan bu dağınıklığı giderme çabaları sürmektedir. Güncel çalışmalarda, üzerinde az durulan ve yeterli ilgiyi görmeyen bir girişimcilik konusu da, kişinin kendi istihdamını sağlama (özistihdam) ve kariyerini tayin etmesi boyutudur. Girişimciliğin öğrenme ve eğitim boyutu konusunda ise çalışmalar gittikçe artmaktadır. Bu çalışma, girişimciliği, kişinin kendi istihdamını sağlama ve kariyer boyutuyla ele almakta ve girişimcilik eğitimiyle ilişkilendirmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

Literatürde kariyer (*career*) kelimesinin, araba yolu, araba yarışına ayrılan etrafı çevrili alan, yaşamda seçilen yön, meslek, meslekte aşılması gereken aşamalar vb. anlamlar içerdiği ve Fransızca “*carriere*” sözcüğünden geldiği belirtilmektedir (Bingöl, 210: 341). Günlük yaşamda meslek, meslek edinmek ve meslekte ilerlemek anlamlarında kullanılan kariyer kavramının birçok tanımı olmakla birlikte, literatürde en geniş biçimiyle, “kişinin öğrenme ve çalışma hayatında yaşam boyu ilerlemesi” (Watts, 1996: 8) olarak tanımlanmaktadır. Kariyer yönelimi için ise, “kişinin gelişme ve ilerleme arzusuyla, meslek veya işinin ne olacağı veya ne olması gerektiği konusundaki kararını içeren zihinsel bir süreçtir”, tanımlaması yapılabilir. Geleneksel olarak devlet memurluğu ile eş anlamda kullanılan kariyer kavramı, zamanla genişleyerek bireyin bütün yaşamını kuşatan karmaşık ve çok boyutlu bir duruma gelmiştir. Dolayısıyla girişimciliğin kariyer kavramı dışında tutulması mümkün değildir (Sezer, 2013). Çeşitli bilim dallarına konu olan ve çeşitli bilim dallarının ortaya çıkmasına neden olan, “insanlar neden çalışmak isterler ve çalışırlar?” Sorusuna en yalın cevap: “yaşamlarını sürdürmek, korumak ve geliştirmek için” cevabıdır. Ancak soru, “insanlar niçin kariyer yapmak isterler?” biçimine çevrildiğinde, birçok dış ve iç etken söz konusu olmaktadır. Dış etkenler genel olarak; ekonomik, sosyal, politik, yasal, teknolojik vb. olarak sıralanabilir. Ancak kişinin kendisiyle ilgili birçok neden ve etken, kariyer yönelimi ve meslek seçiminde rol oynamaktadır (Gardner, Jewler ve Barefoot, 2008) ve bunlar kişinin;

- Değerleri,
- İlgi alanları,
- Becerileri,
- Yetenekleri,
- Kişiliği,

- Yaşam amaçları ve
- İş değerleridir.

Kişilik farklılıkları, kariyer bağlamında farklı ilgi ve yönelimleri doğurmaktadır. Bireylerin kişiliklerine uygun işler yapması, -yapmayanlara göre- başarı ve mutluluk şanslarını artırmaktadır. Bu farklılıklara göre kişilik ve meslek ilişkisi bağlamında Holland, öncül meslek/ kariyer kategorileri belirlemiş ve bunları;

- Gerçekçi (*realistic*),
- Araştırmacı (*investigative*),
- Sanatçı (*artistic*),
- Toplumsal (*social*),
- Girişimci (*enterprising*),
- Geleneksel (*conventional*)

olmak üzere altı başlıkta toplamıştır. Her kategori için örnek vermek gerekirse, makineciler, takım ve kalıp üreticileri, meslek tarım öğretmenleri gerçekçi; fizikçiler, kimyacılar, kimyagerler ve psikologlar araştırmacı; aktörler, sanatçılar ve iç mimarlar sanatsal; bakanlar, rehberlik danışmanları sosyal; satıcı, mağaza yöneticileri ve alıcılar girişimci; bankacılar, iş eğitimi öğretmenleri ve ofis çalışanları ise geleneksel kategoride yer almaktadır (Campbell ve Holland, 1972; Crabree ve Hales, 1974; Whitebourne ve Whitebourne, 2011: 217).

Bireylerin kariyer seçiminde rol oynayan etkenler oldukça fazladır ve hepsi de önemli birer belirleyicidir. Üretime katılma ve istihdam çağına gelmiş bir genç birey için bunlar: toplumsal çevrenin etkisi; ülkenin ekonomik durumu ve teknolojik gelişmeler; mesleğin toplumdaki yeri, getirisi ve mesleğe olan talep; ailenin toplumsal ve ekonomik durumu, beklentileri ve düşünceleri; okul türü, eğitimi, başarısı ve öğretmen etkileri; yaşıtların/akranların etkileri; meslek hakkındaki bilgi düzeyi; çalışma alışkanlığı; mesleki olgunluk düzeyi; yaş, cinsiyet,

fiziksel ve zihinsel özellikler; kendi hayal ve istekleri; benlik kavramı, ilgileri, özel yetenek ve zekası olarak sıralanabilir (Temel, 2006: 2). Kuşkusuz bu etkenler diğerkariyer yönelimlerinde geçerli olduğu kadar girişimcilik kariyeri için de geçerlidir.

Girişimcilik kariyeri (*entrepreneurial career*) kavram olarak (Longenecker, Moore, Petty ve Palich, 2006: 7-9) literatürde çok sık olmasa da kullanılmış ve gittikçe kullanımı yaygınlaşmaktadır. Yükseköğrenime devam eden öğrenciler arasında girişimcilik, kendi işini kurarak kendi istihdamını sağlamayı ifade etmekte ve kariyer olarak ön plana çıkmaktadır. Bilimsel olarak girişimciliği, girişimciyi ve girişimcilik kariyerini tanımlamaya ve açıklamaya çalışan çeşitli düşünce ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlar, makro ve mikro görüşler olarak iki ana başlıkta toplanabilir. Makro görüş, girişimcilik kariyerine yönelmede ve girişimsel başarıda birçok çevresel etkenin rol oynadığını vurgularken; mikro görüş ise, girişimcinin kişilik özellikleri, girişim fırsatları ve strateji üzerinde durmaktadır (Kuratko, 2009: 48).

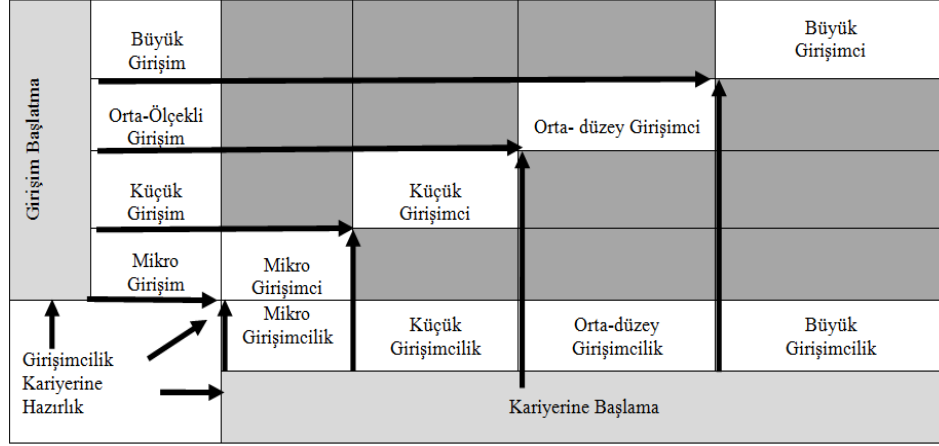
Girişimcilik kariyerini, “kişinin öğrenme ve işinde yaşam boyu ilerlemesi” (Watts, 1996) şeklindeki genel kariyer tanımından hareketle, “kişinin öğrenme ve girişimcilikte yaşam boyu ilerlemesi” olarak ifade etmek mümkündür. Senge (1990) öğrenmeyi (*learning*), enforme olmanın ötesinde, ‘arzulanan sonuçları üretme yeteneğinin genişletilmesi’ olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre öğrenme, bilgi (*knowledge*) ve davranış kapasitesindeki artışı ifade etmektedir. Dolayısıyla öğrenmeyi bilişsel bağlamda, daha önce bilinmeyenleri bilir hale gelme; davranışsal bağlamda ise daha önce yapılamayanları yapar hale gelme süreci olarak tanımlamak mümkündür (Sezer, 2006: 6). Bu nedenle insan yaşamı ile öğrenmeyi birbirinden ayırmak mümkün olmadığı gibi, girişimcilik yaşamı ile girişimsel öğrenmeyi (*entrepreneurial learning*) de birbirinden ayırmak mümkün değildir. Girişimsel öğrenme, öncelikle kişinin girişimcilikten haberdar olmasını ve girişimciliğin farkına varmasını sağlamakta, girişimsel niyetin (*entrepreneurial*

intention) ortaya çıkmasına zihinsel bir zemin oluşturmaktadır. Daha sonra ise girişim başlatmayı öğrenme ve kendini geliştirme, zamanı geldiğinde ise girişimciliğe yönelme, girişimini başlatıp özistihdamını sağlama ve girişimcilik kariyerini başlatmanın yolu açılmaktadır.

Kişinin sürekli öğrenerek kendini ve girişimini geliştirmesi; kariyerini ilerletmesi anlamına da gelmektedir. Kişinin kendi girişimini başlatarak istihdamını sağlama girişimcilik kariyerinin de başlangıcı olmaktadır. Bir taraftan kişi girişimini geliştirirken, diğer taraftan buna paralel olarak kişinin kariyerinde de ilerleme gerçekleşecek ve girişimin yaşam çizgisi ile girişimcilik kariyerinin yaşam çizgisi birlikte hareket edecektir. Bunun sürekli ileriye doğru (büyüyerek) doğrusal hareket ettiği varsayımıyla, girişim ölçeği açısından girişimin, (mikro, küçük, orta ve büyük) gelişimine paralel girişimci kariyerinin ilerlemesi olarak Şekil 1’deki gibi ifade etmek ve önermek; girişim ölçeği ile girişimcilik kariyeri ilişkisini ise Şekil 2’deki gibi göstermek ve önermek mümkündür.

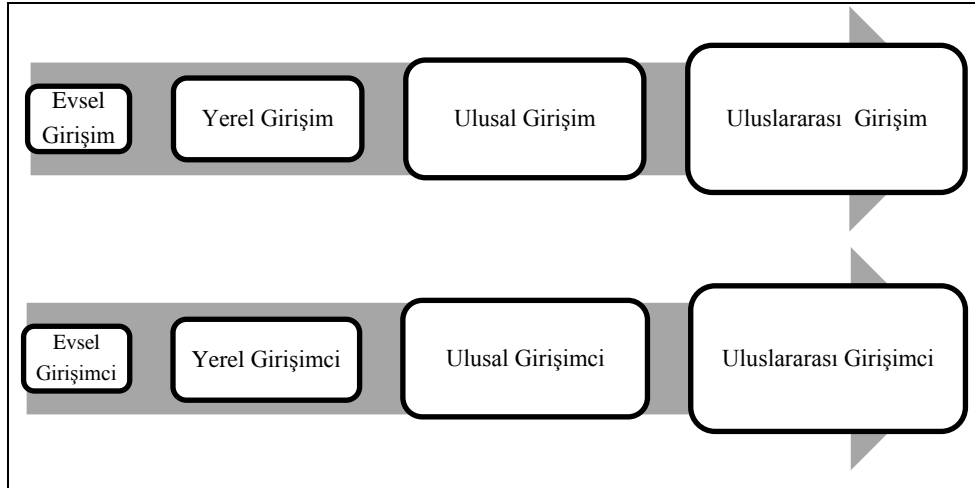

Şekil 1. Girişimin Gelişimine Paralel Girişimcilik Kariyerinin İlerlemesi (**)

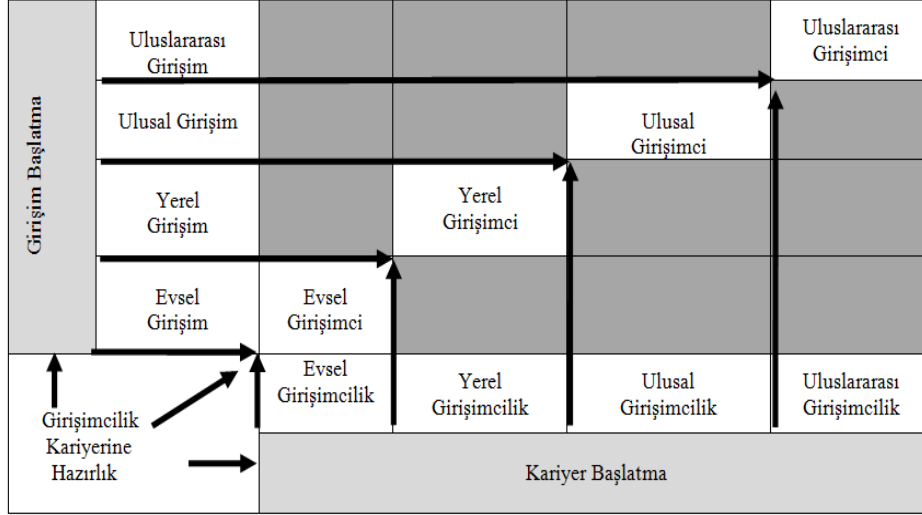
şekil 2. Girişimsel Ölçek ve Girişimcilik Kariyeri (Kaynak: Sezer, 2013)

Girişimsel alana/ pazar yayılımına göre de bir sınıflandırma yapılabilir. Girişimin yine sürekli ileriye doğru (büyüyerek) doğrusal hareket ettiği varsayımıyla, evde üretim şeklinde geçekleşip fiziksel veya sanal ortamlarda satışı içeren evsel girişimden, yerel, ulusal ve uluslararası düzeye kadar gelişen ve paralelinde girişimcilik kariyerinin de ilerlediği bir ayırım yapılabilir ve önerilebilir (şekil 3).

şekil 3. Girişimsel Alana Göre Girişimin Gelişimi ve Girişimcilik Kariyerinin İlerlemesi (**)

Evsel, yerel, ulusal ve uluslararası olmak üzere gelişen ve buna göre kariyerin de paralel geliştiği, girişimsel alana göre girişim ve girişimcilik kariyeri ilişkisi ise Şekil 4’de ki gibi gösterilip önerilebilir.

Şekil 4. Girişimsel Kapsam ve Girişimcilik Kariyeri (**)

Genel olarak kariyer yönelimde söz konusu olan etkenler girişimcilik için de geçerlidir. Ancak sorun, girişimcilğe yönelimde belirgin olan ve onu diğerlerinden ayıran etkenlerin neler olduğunu ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla günümüze kadar birçok çalışma yapılmış; “insanlar neden çalışmak isterler ve çalışırlar?” sorusu, “bazı insanlar niçin kendi iş’lerini kurmak isterler veya kurarlar?” biçimine dönüştürülmüş ve buna cevaplar aranmıştır. Girişimcilik Literatürü incelendiğinde, bu soruya cevap olarak girişimci özellikleriyle ilgili birçok araştırma yapılmış ve etken sıralanmıştır. Bu bağlamda John Hornaday konuya ilişkin 42 özellik listelemiştir. Bunlardan yaygın olanlarını; toplam sebat, kararlılık ve azim, başarıyı sürdürme ve büyüme, fırsat ve amaç yönelimi, inisiyatif alma ve kişisel sorumluluk, gerçekçilik ve mizah duygusu, geribildirim isteme ve kullanma, içsel kontrol odağı, hesaplanmış risk alma ve risk arama,

düşük statü ve güç ihtiyacı, bütünsellik ve güvenilirlik olarak belirtmek mümkündür (Kuratko, 2009: 30-31). Burada dikkat edilirse, *düşük* statü ve güç isteği McClelland'ın (1961) *yüksek* güç ihtiyacı etkeni ile örtüşmemektedir. Bunu, girişimciliğe yönelimde yüksek statü ve güç isteğinin etken olduğu, ancak girişimcilik yaşamına geçiş ve gerçeklerle yüzleşme döneminde bunun etkisini yitirdiği şeklinde yorumlamak mümkündür. Longenecker, Moore, Petty ve Palich'e göre (2006: 7-9), girişimciliği diğer istihdam alanlarından ayıran ve girişimcilik kariyerinin motivasyonunu sağlayan unsurlar veya ödülleri özetle şunlardır: kazanç/ kar (*profit*), kendi işinin sahibi olma (*independence*), özgürlük (*freedom*), kişisel tatmin (*personal satisfaction*) ve kendini tamamlama (*personal fulfillment*). Sheehan ise (2013), bazı girişimcilik özelliklerinin çalışanlar için de söz konusu olması ve desteklenmesi gerektiğini belirtmekte ve bunları, özerklik (*autonomy*), yenilikçilik (*innovativeness*), proaktiflik (*proactivity*) ve rekabetçi saldırganlık (*competitive aggressiveness*) olarak sıralamaktadır.

Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümünde seçmeli girişimcilik dersi alan işletme öğrencileri üzerinde yapılan içerik analizine dayalı öncül araştırmada (*), öğrencilerin girişimcilik kariyerine niyetlenmesinde etkili olan–aynı ve benzer ifadeler birleştirildikten sonra- 44 ifade bulunmuştur. Bu ifadeler kategorize edildiğinde şu etkenlerin girişimcilik yönelimde etkili olduğu belirlenmiştir (Sezer, 2013):

- Statü isteği,
- Bağımsızlık isteği,
- Kazanç isteği,
- Kendi işinin sahibi olma isteği,
- Başarma arzusu,
- Zorunluluk,

- Yakınlarına ve topluma faydalı olmak,
- Kişisel geçmiş,
- Sürekli öğrenme-gelişme ve yenilikçilik,
- Güç isteği,
- Özgüven ve risk iştahu,
- Aktif iş yaşamı ve yakın ilişki.

Guzman ve Linan (2005) girişimcilik eğitimini, girişimciliğin farkına varma, girişim başlatma, sürekli eğitim ve girişimsel dinamizm eğitimi olmak üzere dört başlıkta toplamaktadır. Bu bağlamda girişimcilik dersleri, öncelikle girişimciliğin farkına varma, girişimciliğin kavramlarını ve mahiyetini öğrenme açısından önem taşımaktadır. Nitekim araştırmalar, yüksek öğrenimde verilen girişimcilik bilgilerinin konuya ilişkin öğrenci algılamalarını biçimlendirdiğini ve girişimciliğe yönelimde olumlu katkılar yaptığını göstermektedir (Krueger ve Brazeal, 1994'den akt. Giacomini ve diğ. 2010; Weber, 2011: 18-20). Ancak girişimcilik sadece bireysel inisiyatif değil; birlikte (*collective*) çalışmayı da gerektirir. Üniversitelerde girişimcilik; problemlere yaklaşım, zihinsel alışkanlıklar, yorum çerçevesi ve muhakeme etme konularında, bir düşünce yolu olarak, işletme müfredatının ötesine geçebilir (Green, 2009) ve geçmelidir. Dolayısıyla girişimcilik konusunun genel bilgiler içeren bir ders olmanın ötesine geçilerek dönemlere yayılması, örneklerle ayrıntılandırılması ve uygulamalı hale getirilmesi önem taşımaktadır.

3. Araştırmanın Tasarımı ve Yöntemi

Bu çalışma girişimciliği, kişinin kendi istihdamını sağlaması ve kariyer boyutuyla ele almakta ve girişimcilik eğitimiyle ilişkilendirerek, girişimcilik kariyerine yönelme nedenlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, eğitim öğretim sürecindeki öğrencilerin, mezuniyet sonrasında işini kurarak kendi

istihdamlarını sağlamasının yanında, eğitim-öğretim programlarında girişimcilik eğitiminin gerekliliğini ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Araştırma, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi işletme bölümü öğrencilerinin katılımını içermekte ve onların görüşleriyle sınırlı bulunmaktadır. Bu araştırmada cevaplanmak üzere geliştirilen sorular şunlardır:

- Öğrencilerin kariyer bağlamında kamu, özel sektör ve girişimciliğe yönelimleri nasıldır?
- Bu konuda girişimcilik dersi alanlarla almayanlar arasında bir fark var mıdır?
- Öğrencilerin girişimcilik kariyerine yönelim nedenlerine ilişkin özgün görüşleri nedir?
- Bu konuda girişimcilik dersi alanlarla almayanlar arasında bir fark var mıdır?
- Girişimcilik dersinin girişimcilik kariyerine yönelim ve nedenlerine bir etkisi var mıdır?
- Kırgız öğrencilerin ifadelerinde kendine özgü/ ayırıştırıcı bir farklılıktan sözedilebilir mi?

Araştırmaya, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi işletme bölümü öğrencilerinin tamamı (N=136) dâhil edilmiş; bunların önemli bir kısmından (n=93) değerlendirmeye uygun veri sağlanmış (%68,38). Araştırmada, veri toplama aracı olarak ilk yarısı sorulara ayrılmış ve diğer yarısı boş bırakılmış bir form kullanılmıştır. Öğrencilerden, ilk bölümde demografik bilgilerini ve en öncelikli olan kariyer yönelimini belirtmeleri; boş bölüme ise, girişimcilik kariyerine yönelim nedenlerini yazmaları istenmiştir. Böylece analiz için gerekli metinler oluşturulmuştur. Her öğrencinin kendi özgün görüşünü belirtmesi ve güvenirliliği artırmak amacıyla, araştırma süresince öğrencilerin birbirleriyle

iletişim kurmalarına izin verilmemiştir. Bu araştırmada girişimciliğe yönelim nedenleri için önceden hazırlanmış bir soru formu kasıtlı olarak verilmemiş ve sadece öncelikli kariyer yöneliminin belirtilmesi istenmiştir. Bunun nedeni, katılımcıların ciddi olarak düşündüğü kariyer yönelimini belirlemek ve onları önceden hazırlanmış bir çerçeve içine sokmamaktır. Böylece kariyer yönelimine ilişkin gerçekçi tercihlerin ve nedenlerin ortaya çıkarılmasını sağlamaktır. Araştırma sonucu elde edilen öğrenci görüşlerinin yazılı hale gelmiş biçimi olan formlar (metinler) içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, genellikle metin (text) olarak ifade edilen yazılı veya yazılı hale getirilmiş sözlü metaryallerden sistematik ve nesnel bilgi çıkarma tekniği olarak tanımlanmakta; keşişsel araştırma, model geliştirme, teori geliştirme, hipotez test etme veya uygulamalı araştırmalarda kullanılmaktadır (Smith, 2002: 314). Graneheim ve Lundman'a (2004) göre, her metinde yoruma ve tanımlanmaya değer kalıcı mesajlar bulunduğundan, analizleri metinlere dayandırmak önem taşımaktadır. Ayrıca metni anlam birimlerine bölmek ve böylece açık ve örtük içerikleri görmek açısından nitel içerik analizinin (*qualitative content analysis*) kullanılması yararlı olmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen öğrenci ifadeleri, değiştirilmeden olduğu gibi tablolara yansıtılmaya ve örtük anlam farkları gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışmanın konusu olması açısından, Türkiye ve Kırgızistan'ın Bişkek'te ortaklaşa kurduğu ve yönettiği, ders müfredatı Türkiye'deki Üniversitelerle paralel olan KTMÜ'nin girişimcilik ders tanımları ve ders içeriklerine ilişkin veriler incelenmiştir. KTMÜ'de girişimcilik dersi, üçüncü sınıf zorunlu dersi olarak, kısa bir amaç ve öğrenme çıktısı tanımı ile iş planı ve fizibilite çalışmaları konusunda kavramsal bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Ders, girişimciliğin temel kavramları, türleri, iş fikri, işletmelerin hukuki biçimleri iş

planı hazırlama, şletmelerde kriz yönetimi, başarı öyküleri konularını içermektedir (<http://www.manas.kg>).

4. Bulgular

Toplanan öğrenci görüşleri iki kategoriye ayrılmış ve girişimcilik dersi almayanlar (n1=41) ve girişimcilik dersi alanlar (n2=52) olarak sınıflandırılmıştır. Yapılan analizde, öğrencilerin kariyer için kamu, özel sektör ve girişimciliğe yönelimleri, bu konuda girişimcilik dersi alanlarla almayanlar arasındaki farklar, öğrencilerin girişimcilik kariyerine yönelim nedenlerine ilişkin görüşleri ve bu konuda girişimcilik dersi alanlarla almayanlar arasındaki farklılıklar, girişimcilik dersinin girişimcilik kariyerine yönelim ve nedenlerine etkisi ile Kırgız öğrencilerinin ifadelerinde ortaya çıkan ayrıştırıcı bulgulara ulaşılmıştır.

4.1. Demografik Bulgular

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin %57'si kız %43'ü erkektir. Girişimcilik dersi alan öğrencilerin ise %55,77'si kız, %44,23'ü erkek; girişimcilik dersi almayan öğrencilerin, %58,53'ü kız, %41,47'si erkektir. Her iki grupta da kız öğrenciler daha fazladır. Tabloya göre araştırmaya katılan öğrencilerin %46,24'ü girişimcilik; %35,48'i kamu ve %18,28'si özel sektör yönelimi yönünde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin yarısına yakınının girişimcilik kariyerine yönelim yönünde görüş bildirmesi ve bu yönelimin kamu ve özel sektörden yüksek oluşu, ayrıca özel sektöre yönelimin düşük olması dikkat çekicidir.

Girişimcilik dersi alıp almama durumuna göre incelendiğinde ise, girişimcilik dersi alanlarda, girişimcilik kariyerine yönelim %57,70; özel sektöre yönelim %21,15 ve kamu %21,15 çıkmıştır. Girişimcilik dersi almayanlarda ise, girişimcilik kariyerine yönelim %31,70; kamu sektörüne yönelim %53,66 ve özel

sektöre yönelim %14,64'tür. Girişimciliğe yönelimde girişimcilik dersi almayanlarla alanlar arasındaki büyük fark açıkça görölmektedir.

Girişimcilik kariyerine yönelim gösterenler kendi içinde incelendiğinde, kız öğrencilerin girişimcilik kariyerine yönelim oranı %62,80; erkek öğrencilerin ise %37,20'dir. Kız öğrencilerin oranındaki yükseklik dikkat çekmektedir. Girişimcilik dersi alıp almamama durumuna göre bakıldığında ise, girişimcilik dersi alanlardan, girişimcilik kariyerine yönelim gösteren kız öğrencilerin oranı %60; erkek öğrencilerin oranı %40'dır. Girişimcilik dersi almayanlarda ise bu oran kız öğrencilerde %69,24; erkek öğrencilerde %30,76'dır. Girişimcilik dersi alıp almama bakımından da kız öğrencilerin girişimcilik kariyerine yönelimde erkek öğrencilerden daha yüksek bir orana sahip oldukları görölmektedir.

Tablo 1: Girişimcilik desini alanlar ve almayanların cinsiyet ve yönelim dağılımları

	Girişimcilik Dersi Alanlar		Girişimcilik Dersi Almayanlar		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet						
Erkek Öğrenci	23	44,23	17	41,47	40	43,00
Kız öğrenci	29	55,77	24	58,53	53	57,00
Toplam	52	100	41	100	93	100
Kariyer Yönelimi	n	%	n	%	n	%
Özel sektör	11	21,15	6	14,64	17	18,28
Girişimcilik	30	57,70	13	31,70	43	46,24
Kamu	11	21,15	22	53,66	33	35,48
Toplam	52	100	41	100	93	100
Girişimcilik Yönelimi	n	%	n	%	n	%
Erkek Öğrenci	12	40,00	4	30,76	16	37,20
Kız öğrenci	18	60,00	9	69,24	27	62,80
Toplam	30	100	13	100	43	46,23

4.2. Girişimcilik kariyerine yönelim ve nedenlerine ilişkin bulgular

EK-1'de girişimcilik dersi alanların girişimcilik kariyerine yönelim nedenlerine ilişkin ayrıntılı ve tüm ifadelerine yer verilmiştir. Bu ifadeler kategorize edildiğinde (tekrar sayısı ve oranına göre sırasıyla); bağımsızlık, kazanç, statü ve gç, kendi işinin sahibi olma, yakınlarına ve topluma katkı, girişimci kişiliğe sahip olduğunu düşünme, zaman esnekliği, risk iştahu, kamudaki zorluklar, bireysel gelişme, yenilik yapma, başarı ve güvenlik, nedenlerinin belirtildiği; bunların girişimcilik kariyerine yönelmede etkili olduğu grlmektedir. EK-2'de ise, girişimcilik dersi almayanların girişimcilik kariyerine yönelim nedenlerine ilişkin ifadeleri yer almaktadır. Bunlar kategorize edildiğinde ise (tekrar sayısı ve oranına göre sırasıyla); bağımsızlık, yakınlarına ve topluma katkı, girişimci kişiliğe sahip olduğunu düşünme, kazanç, statü ve gç, kendi işinin sahibi olma, zaman esnekliği, risk iştahu, bireysel gelişme, başarı ve güvenlik etkenlerinin etkili olduğu grlmektedir.

5. Sonuç

Öğrenciler istihdam alanı olarak kariyer için kamu, özel sektör ve girişimciliğe yönelimde, girişimcilik kariyerini önemli bir seçenek olarak görmektedirler. Bu yönelim, girişimcilik dersi alıp almama durumuna göre büyük oranda girişimcilik lehine değişmektedir. Araştırmada, girişimcilik dersi almayanlarda, girişimcilik kariyerine yönelim %31,70 oranındayken, girişimcilik dersi alanlarda bu oran büyük bir farkla %57,70' dir. Bu büyük farklılaşmanın başka nedenleri araştırılabilir, ancak girişimcilik dersinin bu farklılaşmaya önemli katkı yaptığı ve öğrencilerin girişimciliğe ilişkin algılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Yapılan bir çok araştırma da, yüksek öğrenimde verilen girişimcilik bilgilerinin konuya ilişkin ğrenci algılamalarını biçimlendirdiğini ve girişimciliğe yönelimde olumlu katkılar yaptığını göstermektedir (Krueger ve Brazeal, 1994;

Weber, 2011: 18-20). Farklılaşmanın girişimcilik kariyerine yönelim nedenlerinde de olduğu görülmektedir. Yönelim nedenlerinin kapsam, içerik ve önceliğinde bazı farklılıkların bulunduğu göze çarpmaktadır. Öğrencilerin girişimcilik kariyerine yönelim nedenlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında; girişimcilik dersi almayanların daha az nedeni daha basit ifadelerle sıraladığı; girişimcilik dersi alanların ise daha fazla ifade kullandıkları ve girişimcilik kavramlarına yer verdikleri görülmektedir. Yönelim nedenlerine ilişkin ifadeler ana nedenler bağlamında kategorize edildiğinde; “bağımsızlık” her iki grupta da ilk sırada yer almaktadır. Bu özellik girişimciliği diğer kariyerlerden ayıran önemli özelliklerden biri (Longenecker vd., 2006: 7-9) olarak kabul edilmektedir. Ancak girişimcilik dersi almayanların bunun için sadece üç ifade kullandıkları ve 11 tekrar yaptıkları (bunun toplam ifade sayısına oranı % 22,44) görülmektedir. Girişimcilik dersi alanların ise altı ifade kullandıkları ve 28 tekrar yaptıkları (bunun toplam ifade sayısına oranı % 26,66) görülmektedir. Her iki grupta da ilk sırada yer alan bağımsızlık faktörüne girişimcilik dersi alanların daha kapsamlı ve daha fazla önem verdiği söylenebilir. Girişimcilik dersi alanlarda, ikinci sırada kazanç ve kar, üçüncü sırada statü ve güç; dördüncü sırada ise kendi işine sahip olma bulunmaktadır. Girişimcilik dersi almayanlarda yakınlarına ve topluma faydalı olma bağımsızlıktan sonar ikinci sırada yer almakta ve kazanç/ kar ile statü ve güç’ten daha öncelikli bir konumda bulunmaktadır. Bu durum, girişimcilik dersi almayanların daha yardımlaşmacı ve toplumcu düşündükleri; girişimcilik dersi alanların ise zamanla daha rekabetçi ve bireyci düşünme eğilimine girdikleri şeklinde açıklanabilir. Bireyciliğin baskın olması girişimciliğe yönelimin yüksek olması beklentisini beraberinde getirmektedir (Demirel ve Tikici, 2004). Girişimci kişilik imasına girişimcilik dersi alanlar altıncı sırada yer verirken; girişimcilik dersi almayanlarda bu nedenin üçüncü sırada önceliğe sahip olduğu görülmektedir. Zaman esnekliğine yedinci sırada yer vererek, her iki grup da aynı önemi atfetmektedirler. Ancak girişimcilik

dersi alanlarda daha fazla tekrara rastlanmıştır. Girişimcilik dersi alanlar, almayanlardan farklı olarak kamudaki koşulları da girişimciliğe yönelme nedenleri arasında göstermişlerdir. Ayrıca refah arayışı ve girişimciliğin önemli bir bileşeni olan yenilik yapma konusunu nedenler arasında belirtmişlerdir. Risk iştahu, bireysel gelişme, başarı ve güvenlik konusunu, neden olarak her iki grup belirtmiştir.

Kırgız ğrencilerin, kamudaki ücret yetersizliği, rüşvet iddiaları gibi itici faktörler nedeniyle ve rüşvetle mücadele etmek için girişimcilik kariyerine yönelme ifadeleri kendilerine özgü ayrıştırıcı ifadeler olarak dikkat çekmektedir. Bu da, girişimcilik kariyerine yönelimde her toplumun kendine özgü koşulların da rol oynadığını, dolayısıyla girişimciliğe yönelim için kesinleştirilmiş evrensel bir nedenler / etkenler listesinin her zaman nerilemeyeceğini göstermektedir.

Dünyadaki niversitelerin hemen tamamında girişimcilik dersi yaygınlaşmış bulunmaktadır. Ancak Türkiye ve Kırgızistan neklerinde olduğu gibi, çoğu üniversitelerde iki veya üç saatlik bir genel ders olmanın ve geleneksel işletmecilik bilgisinin yeniden derlenmiş durumunun ötesine geçememiştir. Yapılan araştırmalar, kariyer yöneliminde girişimcilik lehinde bir niyet değişikliğinin – istekli veya zorunlu- yaşandığını açıkça göstermektedir. Üniversite ğrencilerinin birçoğu, belirlenen çeşitli nedenlerden dolayı kendi işini kurarak kendi istihdamını sağlamanın yollarını aramaktadır. Buna hkmet teşvikleri de eklendiğinde her geçen gün girişimcilik eğitimine olan talep artmaktadır. Ayrıca girişimcilik eğitimi veren özel kişi veya kuruluşlarında da çoğaldığı grlmektedir. Bu bakımdan üniversitelerde, girişimcilik eğitiminin sürekli gözden geçirilmesi, geliştirilmesi ve girişimsel öğrenme kalitesine odaklanılması gerekmektedir

Notlar

1- Bu araştırma Mayıs-2013’de KTMÜ İİBF İşletme Bölümü öğrencileri üzerinde yapılmıştır.

2- Önceki çalışma Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü seçmeli girişimcilik dersi alan öğrenciler üzerinde Mayıs-2012’de yapılmış ve Nisan-2013’de “Kariyer Olarak Girişimcilik ve Girişimcilik Niyetini Etkileyen Faktörlerin İçerik Analizi İle Belirlenmesi” başlığı ile Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 2, Sayı 6, ss. 49-60’de yayınlanmıştır.

3- (**) Şekiller özgündür, kaynak gösterilerek kullanılabilir.

4- Öğrenci ifadeleri özgündür ölçek geliştirmede kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Kaynaklar

Buhler, P.M. (2002). Human Resources Management, FW Publikations, Inc. Avon USA.

Bingöl, D. (2010). İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul.

Campbell, D.P. ve Holland, J.L. (1972) A Merger in Vocational Interest research: Applying Holland's Theory to Strong's Data, *Journal of Vocational Behavior*, Vol. 2, 4, 353–376.

Crabree, P.D. ve Hales, L.W. (1974). Holland’ Hexagonal Model Applied to Rural Youth, *The Vocational Guidance Quarterly*, Vol. 22, No. 11, 218-223.

Demirel, E.T. ve Tikici, M. (2004). Kültürün Girişimciliğe Etkileri, Doğu Anadolu Bölgeleri Araştırmaları, 49-58.

Gardner, J.N., Jewler, J. ve Barefoot, B.D.(2008) Step by Step to Collage and Career Success, Thomson Wadsworth, Boston. USA.

- Graneheim, U.H. and Lundnan, B. (2004). Qualitative Content Analysis In Nursing, Research: Concepts, Procedures and Measures to Achieve Trustworthiness, *Nurse Education Today*, 24, 105-112.
- Green, W.S. (2009). Enterprenurship in the Mainstream, 15-20, In: Handbook of Universities-wide Entrepreneurship Education (Edt. G.P. West, E.G. Gatewood ve K.G. Shaver) Elward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK.
- Guzman, J. Ve Linan, F. (2005). *Perspective on Entrepreneurial Education: A US-Europe Comparasion*, Jean Monnet European Studies Centre, Universidad Antonio de Nebrija.
- Hussmanns, R., Mehran, F. ve Verna, V. (1992). Survey of Economically Active Population, An ILO Manuel On Concepts and Methods, International Labour Office, Geneva, Switzerland.
- Kumar, R. (2011). *HRM Strategic Analysis Text and Cases*, International Publishing House Pvt. Ltd. New Delhi, India.
- Krueger, N.F., & Brazeal, D.V. (1994). Entrepreneurial potential and potential entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(3), 91–104. In: Giacomini, O., Janssen, F., Pruett, M., Shinnar, R.S., Llopis, F., ve Toney, B. (2011). içinde: Entrepreneurial intentions, motivations and barriers: Differences Among American, Asian and European students, *International Entrepreneurship Managament Journal*, (2011) 7, 219–238.
- Longenecker, J.G., Moore, C.W., Petty, J.W. ve Palich, L.E. (2006). *Small Business Management An Entrepreneurial Emphhasis*, Souyh-Western, Inc., Ohio, USA.
- McClelland, D. C. (1961). *The Achieving Society*. Princeton: D. Van Nostrand Company, Inc. Princeton, New Jersey, USA.

- NSKKR, Natsionalni Statiticeski Komitet Kırgızskoy Respubliki, Maloya i Sredniy Pridprinimatelstvo v Kırgızskoy Respublike, (2007-2011).
- NSKKR, Natsionalni Statiticeski Komitet Kırgızskoy Respubliki, Metodologiya, 2011.
- Pagewest, G., Gatewood, E.J. ve Shaver, K.G. (2009). Legitimacy Across the Entrepreneurial Challenge, 1-11, In: *Handbook of Universities-wide Entrepreneurship Education* Edt.G.P. West, E.G. Gatewood ve K.G. Shaver) Elward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK.
- Parker, S .C. (2004). *The Economics of Self-Employment and Entrepreneurship*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Senge, P. (1990). *Fifth Discipline, The Art and Practice of the Learning Organization*, N.Y.: Century Business.
- Sezer, C. (2006). Öğrenen Örgüt Düşüncesi ve Öğrenen Örgütler, içinde: *Çağdaş Yönetim Araçlarından Seçmeler*, Edt.Ş.Şimşek ve S. Kingır, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Sezer, C. (2013). Kariyer Olarak Girişimcilik ve Girişimcilik Niyetini Etkileyen Faktörlerin İçerik Analizi İle Belirlenmesi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 2, Sayı 6, 49-60.
- Sheehan, M.J. (2013). *Sustainability and The Small and Medium Enterprise (Sme): Becoming Professional*, Xlibris Coporation.
- Smith, C.P. (2002). Content Analysis and Narrative Analysis, In: *Handbook of Research Methods in Social and Personality Psychology* (Reis, H.T. and Judd, C.M.), Cambridge University Press, Cambridge, UK.

- Temel, A. (2006) Alan ve Meslek Seçiminde Dikkat Edilmesi Gerekli Hususlar, http://mebk12.-meb.gov.tr/-meb_iys_dosyalar/34/14/964171/dosyalar/2012_12/14101926_mesleksecimi.pdf -12.05.2013.
- Watts, A.G. (1996), *Careerquake: Policy Supports for Self-Managed Careers*, Demos, London, United Kingdom.
- Weber, R. (20011). *Evaluating Entrepreneurship Education*, Dissertation Ludwig- Maxmilians Universitat Munchen, Munich, Germany.
- Whitbourne, W.K., ve Whitbourne, S.B., (2011), *Adult Development and Aging Biopsychosocial Perspectives*, Fourth Edition, Jhon Wiley and Sons., Inc., USA.
- <http://www.manas.kg/index.php/tr/faydal-linkler-iibf/department-of-management/syllabus-management-20.4.2013>.

Ekler. EK-1: Girişimcilik dersi alanların yönelim nedenlerine ilişkin ifadeleri

Kategoriler	İfadeler	Tekrar Sayısı	Tekrar Toplam	Tekrar Oranı
Bağımsızlık	Bağımsız olmak	12	28	%26,66
	Özgür olmak	7		
	Emir alamayı sevmemek	5		
	Bağımsız karar vermek	2		
	Ekonomik bağımsızlık	1		
	Bağımlılığı sevmemek	1		
Kazanç	Daha çok kazanç sağlamak	11	19	%18,09
	Müreffeh bir hayat sürmek	2		
	Yüksek kazanç sağlamak	2		
	Kazanç sağlamak	2		
	İstediği kadar kazanmak	1		
	Kendine kazanmak	1		
Statü ve güç	Statü	5	14	%13,33
	Patron olmak	4		
	İşveren olmak	1		
	Liderlik	1		
	Yönetme isteği	1		
	Şöhret olmak	1		
Kendi işinin sahibi olma	Başkalarını çalıştırma zevki	1	12	%11,42
	Kendi işinin sahibi olmak	3		
	Başkalarına çalışmamak	1		
	Kendi işinde verimli çalışmak	1		
	Kendi işinde severek çalışmak	1		
	Yabancılarla çalışmak	1		
	Sevdiği işi yapmak	2		
İş fikrini uygulamak	3			
Yakınlarına ve topluma faydalı olma	Çocuklarına iş ve miras bırakmak	3	11	%10,47
	İstihdam sağlamak	4		
	Ülkesine katkı	3		
	Kimsesiz çocuklara yardım etmek	1		
Girişimci kişilik iması	Girişimci kişiliği var	4	8	%7,61
	Girişimcilikten zevk almak	1		
	İş fikrim var	3		
Zaman esnekliği	Zamanını kendi belirlemek	8	8	%7,61
Kamudaki zorluklar	Devlette ücretler yetersiz	5	7	%6,66
	Devlet işinde rüşvet var	1		
	Devlet işinde sorumluluk çok	1		
Bireysel gelişme	Kendini geliştirmek	3	3	%2,86
Yenilik yapma	Yenilik yapmak	2	2	%1,90
Risk iştahı	Risk almayı sevmek	2	2	%1,90
Başarı	Sosyal güvenlik	1	1	%0,95
Güvenlik	Başarı	1	1	%0,95
	Toplam ifade sayısı	105	105	100

EK-2: Girişimcilik dersi almayanların yönelim nedenlerine ilişkin ifadeleri

Kategoriler	İfadeler	Tekrar Sayısı	Tekrar Toplamı	Tekrar Oranı
Bağımsızlık	Bağımsız olmak	7	11	%22,44
	Emir alamayı sevmemek	1		
	Bağımsız karar vermek	3		
Yakınlarına ve topluma faydalı olma	Çocuklarına iş ve miras	4	9	%18,36
	Ekonomiyi büyütmek	2		
	Akrabalara iş vermek	1		
	Rüşvetle mücadele etmek	2		
Kazanç	Para kazanmak	3	5	%10,20
	Para güçtür	1		
	Parayı sevmek	1		
Statü ve güç arzusu	İşveren olmak	3	5	%10,20
	Patron olmak	1		
	Devlette yükselmek	1		
Kendi işinin sahibi olma	Kendi işini sahibi olmak	2	4	%8,16
	Kendine çalışmak	2		
Girişimci kişilik iması	Yeni fırsatlar yakalamak	2	3	%6,12
	Girişimci kişiliği var	1		
Zaman esnekliği	Zamanı kendi birlemek	3	3	%6,12
Risk iştahu	Risk almayı ve rekabeti sevmek	3	3	%6,12
Bireysel gelişme	Kendini geliştirmek	2	2	%4,08
Başarı	Başarı	2	2	%4,08
Güvenlik	Sosyal güvenlik	1	1	%2,04
	İlgiç olduğu için	1	1	%2,04
Toplam ifade sayısı		49	49	100